

Складно-структурна модель власності передбачає для багатоквартирного будинку правовий режим складного об'єкту цивільних прав, оскільки в цій моделі окремо встановлюється й розглядається право власності на житлові, нежитлові приміщення, спільне майно будинку. При встановленні цієї моделі окремо постає питання стосовно управління багатоквартирного будинку. Це пояснюється тим, що право власності на житлові й нежитлові приміщення здійснюється індивідуально, а право власності на спільне майно шляхом взаємного волевиявлення усіх співвласників. Тоді виникає необхідність формувати систему управління майном у багатоквартирному будинку за допомогою створення об'єднання співвласників багатоквартирного будинку або здійснювати співпрацю з організацією управління багатоквартирним будинком.

На підставі проведеного дослідження можна зробити наступні висновки та надати рекомендації. Багатоквартирний будинок - це складний об'єкт нерухомого майна, який включений до складу житлового фонду й відповідає санітарно-технічним та іншим державним нормам, стандартам, складається з двох і більше квартир та спільного майна (допоміжні приміщення, прибудинкова територія навколо нього, конструктивні елементи, інженерні мережі й обладнання та інше), що за своїм функціональним призначенням спрямовано для обслуговування житла (квартир, кімнат), розміщеного в ньому. Моделі права власності на багатоквартирний будинок поділяються на індивідуальну та складно-структурну (колективну) модель. Вказані моделі можуть застосовуватися при розробці нормативних актів у сфері врегулювання цивільних правовідносин з приводу права власності на багатоквартирний будинок. Загалом вказана проблематика має актуальність і потребує подальшого теоретичного обґрунтування в межах юридичної та економічної науки.

Література

1. Про власність: Закон України. - [Електронний ресурс]: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/697-12>.
2. Про приватизацію державного житлового фонду: Закон України. - [Електронний ресурс]: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2482-12>.
3. Рішення Конституційного Суду України "У справі за конституційним зверненням громадянина Гуляка Володимира Олександровича щодо офіційного тлумачення положень пункту 2 статті 10 Закону України "Про приватизацію державного житлового фонду" [Електронний ресурс]: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/v014p710-11>
4. Про внесення змін до Цивільного кодексу України щодо відносин власності у багатоквартирному будинку: Проект Закону України. - [Електронний ресурс]: http://www.minregion.gov.ua/index.php?option=com_k2&view=item&task=download&id=4297&Itemid=72&lang=uk.
5. Кудина С.А. Осуществление правомочий собственника общего имущества в многоквартирном доме: автореф. дис... канд. юрид. наук. - Волгоград, 2010.
6. Мантул Н.М. Гражданско-правовое регулирование деятельности по надлежащему содержанию общего имущества многоквартирных домов: автореф. дис... канд. юрид. наук. - Краснодар, 2009.
7. Мозолин В.П. Право собственности в Российской Федерации в период перехода к рыночной экономике. - М., 1992. - 175 с.

*Аврамова О.Є.,
кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри
цивільно-правових дисциплін ННІПМ Харківського
національного університету внутрішніх справ
Надійшла до редакції 15.11.2012*

УДК 347.254

ВИНИКНЕННЯ ПРАВ НА КОМЕРЦІЙНЕ НАЙМЕНУВАННЯ

Басай О. В.

Одним з об'єктів права інтелектуальної власності, який отримав правову охорону в Цивільному кодексі України, є комерційне найменування. Поряд з закріпленням загальних засад охорони комерційних найменувань у Цивільному кодексі України, умови використання комерційних найменувань при здійсненні господарської діяльності визначено в Господарському кодексі України. Однак ознайомлення з положеннями вказаних нормативних актів свідчить про наявність певних неузгодженостей, що може призводити до неоднозначного застосування положень законодавства на практиці. Крім того, у законодавстві відсутнє визначення комерційного найменування й вимог до його структури. У зв'язку з цим виникають складнощі щодо розмежування комерційного найменування та найменування юридичної особи, яке не передбачено в переліку об'єктів права інтелектуальної власності, а також відмежування комерційного найменування від інших засобів індивідуалізації учасників цивільного обігу, товарів, робіт і послуг.

Визначення підстав набуття прав на комерційне найменування має важливе практичне значення. Адже від цього залежить встановлення моменту виникнення прав інтелектуальної власності на комерційне найменування, можливості їх охорони й захисту.

Окремі питання визначення особливостей комерційного найменування, його відмежування від інших об'єктів права інтелектуальної власності досліджувались у пра-

цях: Г.О. Андроська, Ю.Л. Бошицького, О.О. Козлової, В.М. Мельникова та інших.

Співвідношення правової охорони фірмових і комерційних найменувань розкрито в наукових дослідженнях С.І. Іщук [1] та І.В. Кривошеїної [2].

Разом з тим, не приділено належної уваги проблемі визначення моменту виникнення майнових прав інтелектуальної власності на комерційне найменування.

Метою дослідження є визначення підстав набуття прав на комерційне найменування як об'єкт права інтелектуальної власності, а також визначення моменту виникнення таких прав.

Загальні підстави набуття прав на об'єкти інтелектуальної власності можуть бути поділені на дві категорії: первинні (створення твору) та похідні (спадкування майнових прав інтелектуальної власності, договори щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності).

Відповідно до ст. 489 Цивільного кодексу України [3] право інтелектуальної власності на комерційне найменування є чинним з моменту першого використання цього найменування й охороняється без обов'язкового подання заявки на нього чи його реєстрації й незалежно від того, є чи не є комерційне найменування частиною торговельної марки. Відомості про комерційне найменування можуть вноситися до реєстрів, порядок ведення яких встановлюється законом.

Отже, первинною підставою набуття прав на комерційне найменування є його перше використання. При цьому, як прямо слідує з положень закону, реєстрація ніяким чином не впливає на момент виникнення прав на комерційне найменування.

Слід зазначити, що положення Цивільного кодексу України стосовно набуття прав на комерційне найменування відповідає Паризькій конвенції про охорону промислової власності, відповідно до якої фірмова назва охороняється у всіх країнах Союзу без обов'язкової подачі заявки або реєстрації й незалежно від того, чи є воно частиною товарного знака [4].

У сучасній концепції комерційного найменування момент виникнення майнових прав інтелектуальної власності на цей засіб індивідуалізації не повинен ставитись в залежність від реєстраційної процедури. Такий висновок зумовлений кількома аргументами: по-перше, реєстраційна процедура несумісна з нормою ст. 8 Паризької конвенції про охорону промислової власності, яка є частиною національного законодавства держави й має пріоритет над внутрішніми нормативними актами. По-друге, обов'язкова реєстрація прав на комерційне найменування несумісна з принципом обмеженої виключності прав на досліджуваний засіб індивідуалізації, який допускає існування схожих до ступеня змішування чи тотожних комерційних найменувань, якщо це не завдає шкоди споживачам і не порушує інтереси таких суб'єктів. По-третє, зважаючи на різну правову природу понять "комерційне найменування" і "найменування юридичної особи", неможливо є реєстрація комерційного найменування автоматично з державною реєстрацією суб'єкта підприємницької діяльності [1].

Серед переваг запровадження процедури реєстрації комерційних найменувань виділяють наступні.

Створення певного порядку реєстрації комерційних найменувань допоможе уникнути появи суб'єктів підприємницької діяльності з однаковими комерційними найменуваннями, здатними ввести споживачів в оману. Наявність даних про всі комерційні найменування, які будуть зосереджені в одному інформаційному центрі, полегшить вибір назв для нових суб'єктів підприємництва, перевірку новизни заявлених для реєстрації знаків для товарів і послуг, які не повинні повторювати комерційне найменування, власниками прав на які є інші особи тощо. Крім того, централізована база даних значно полегшить доведення факту пріоритету користування власним комерційним найменуванням [5, 29].

І хоча норми Цивільного кодексу України щодо охорони комерційних найменувань відповідають міжнародним нормам, багато питань у сфері виникнення майнових прав на зазначений об'єкт інтелектуальної власності залишились без чіткого регулювання, що може негативно позначатись на правозастосовній практиці. Серед таких питань слід виділити наступні.

По-перше, на відміну від об'єктів авторського права, права промислової власності, для яких визначено перелік дій, які визнаються їх використанням, для комерційного найменування ця категорія не розкривається. Враховуючи, що комерційне найменування відноситься до засобів індивідуалізації, можна припустити, що способи використання комерційного найменування є практично аналогічними способом використання торговельної марки. Відповідно до ч. 4 ст. 16 Закону України "Про охорону прав на знаки для товарів і послуг" використанням знака визнається: нанесення його на будь-який товар, для яко-

го знак зареєстровано, упаковку, в якій міститься такий товар, вивіску, пов'язану з ним, етикетку, нашивку, бирку чи інший прикріплений до товару предмет, зберігання такого товару із зазначеним нанесенням знака з метою пропонування для продажу, продаж, імпорт (ввезення) і експорт (вивезення); застосування його під час пропонування й надання будь-якої послуги, для якої знак зареєстровано; застосування його в діловій документації чи в рекламі та в мережі Інтернет.

Щодо використання комерційного найменування в мережі Інтернет О. Мацкевич зауважує, що законодавець не зазначає про можливість використання комерційного (фірмового) найменування або його частини в мережі Інтернет, а також шляхи забезпечення дотримання прав інтелектуальної власності на комерційне найменування в Інтернеті. У зв'язку з цим наголошується на необхідності передбачити в законодавстві можливість використання комерційного найменування в мережі Інтернет [6, 35, 36].

Закріплення в законодавстві ефективних способів захисту прав інтелектуальної власності в мережі Інтернет, також і на комерційне найменування, має важливе значення для забезпечення прав та інтересів правовласників. Разом з тим, вважається, що відсутність приписів у законодавстві про можливість використання комерційного найменування чи його частини в мережі Інтернет не є перешкодою для здійснення такого правомірного використання. Регулювання використання комерційного найменування в мережі Інтернет може мати важливе значення у сфері визначення моменту першого використання. У зв'язку з чим, конкретизуючи норми законодавства щодо визначення моменту першого використання комерційного найменування, використання вперше комерційного найменування може вважатись його розкриття в засобах масової інформації, а також у мережі Інтернет.

По-друге, у ЦК України не визначено, що слід вважати моментом першого використання комерційного найменування. Наприклад, чи можна вважати закріплення в установчих документах юридичної особи її комерційного найменування підставою виникнення прав на нього? Чи буде достатнім для виникнення прав на комерційне найменування виготовити упаковку для продукції з нанесенням на неї комерційного найменування? У зазначених прикладах про існування комерційного найменування буде відомо обмеженому колу осіб, які безпосередньо пов'язані з юридичною особою. З іншого боку, виникає питання, чи слід момент першого використання пов'язувати з доведенням комерційного найменування до широкого загалу. Наприклад, коли комерційне найменування використовується в рекламі, або товар було представлено на виставці в упаковці з нанесенням комерційним найменуванням. У такому разі комерційне найменування стає відомим необмеженому колу осіб.

Слід звернути увагу, що Господарський кодекс України визначає умови використання комерційного найменування в господарській діяльності. Відповідно до ст. 159 ГК України правовій охороні підлягає як повне, так і скорочене комерційне найменування суб'єкта господарювання, якщо воно фактично використовується ним у господарському обігу. При цьому в кодексі не визначено, що включає фактичне використання комерційного найменування в господарському обігу.

Одним з прикладів визнання розповсюдження інформації про комерційне найменування у засобах масової інформації, моментом набуття ним відомості, є справа

про захист прав ЗАТ “Міжнародний Медіа Центр-СТБ” на комерційне найменування телеканалу “СТБ”. Спір виник між ЗАТ “Міжнародний Медіа Центр-СТБ” і ПП “ТРК “Славія-TV”, яке отримало свідоцтво на знак “СТБ”. Товариством з обмеженою відповідальністю “Корпорація “Міжнародний Медіа Центр” створено новий телевізійний канал “СТБ”. Трансляція каналу розпочалася 02.06.1997. Як логотип телеканалу “СТБ” у правому верхньому куті телевізійного зображення до грудня 2004 року використовувалося комбіноване позначення “СТБ” у вигляді, зареєстрованому для товарів і послуг 09, 35, 38, 41 і 42 класів МКТП відповідно до свідоцтва України на знак для товарів і послуг № 20923 (дата подання заявки -04.11.1997; дата публікації відомостей про видачу свідоцтва -15.10.2001). Початку виходу в ефір телеканалу “СТБ” передувала низка рекламних повідомлень і оголошень. Так, згідно з листом Українського Незалежного Інформаційного Агентства Новин від 07.12.2005 “згадка про телеканал “СТБ” була в новині інформаційного агентства УНІАН від 29.05.1997 о 15:15”.

Відповідно до висновку судової експертизи об’єктів інтелектуальної власності від 04.07.2006 № 164, проведеної Науково-дослідним інститутом інтелектуальної власності Академії правових наук України, встановлено: до складу комерційного (фірмового) найменування ЗАТ “Міжнародний Медіа Центр-СТБ” входять наступні складові: 1) організаційно-правова форма (“Закрите акціонерне товариство”); 2) галузь діяльності (“Міжнародний Медіа Центр”); 3) індивідуалізуюче (дистинктивне) позначення (“СТБ”). Позначення “СТБ” є розрізняльною частиною зареєстрованого фірмового найменування ЗАТ “Міжнародний Медіа Центр-СТБ”; фірмове найменування відповідача є відомим в Україні у сфері надання послуг телемовлення й реклами. Датою набуття відомості фірмовим найменуванням можна вважати травень 1997 року; позначення “СТБ” як засіб індивідуалізації фірмового найменування відповідача під час фактичного й тривалого використання набуло розрізняльної здатності. Датою виникнення розрізняльної здатності можна вважати дату першого повідомлення в ефірі у новинах інформаційного агентства УНІАН від 29.05.1997 і дату першої публікації в газеті “Говорить і показує Україна” від 29.05.1997 [7].

Крім того, комерційне найменування може виступати елементом торговельної марки, але при цьому підлягає правовій охороні як самостійний об’єкт права інтелектуальної власності. У зв’язку з цим виникає питання, чи буде моментом першого використання комерційного найменування його використання саме як складової частини торговельної марки.

Особливої актуальності питання виникнення прав на комерційне найменування набуває, коли постає проблема використання тотожних позначень різними суб’єктами як комерційного найменування та торговельної марки.

Щодо комерційного найменування передбачено лише, що воно може виступати складовою торговельної марки, але при цьому підлягає самостійній охороні. Прямих заборон на використання комерційних найменувань, які є тотожними відомим торговельним маркам у законодавстві не встановлено. Така заборона може слідувати із загальної вимоги, яка висувається до комерційного найменування й передбачає, що воно повинно давати можливість вирізнити одну особу з-поміж інших і не вводити в оману споживачів щодо справжньої її діяльності. Натомість у Законі України “Про охорону прав на знаки для товарів і послуг” передбачено, що не можуть бути зареєстровані як знаки позначення, які є тотожними або

схожими настільки, що їх можна сплутати з фірмовими найменуваннями, що відомі в Україні й належать іншим особам, які одержали право на них до дати подання до Установи заявки щодо таких або споріднених з ними товарів і послуг (п. 3 ст. 6) [8].

Враховуючи, з одного боку, різний правовий режим правової охорони торговельних марок і комерційних найменувань, з іншого - можливість їх збігу, на практиці виникають численні спори щодо визначення особи, яка наділена переважним правом на використання того чи іншого об’єкта інтелектуальної власності.

У разі виникнення спору щодо використання спільних словесних позначень, як комерційного найменування та торговельної марки різними суб’єктами, для прийняття правильного рішення зі справи суду належить встановити необхідні фактичні обставини, виходячи, зокрема, з:

- обсягу правової охорони торговельної марки за свідоцтвом;
- того, що право на комерційне (фірмове) найменування виникає з моменту його використання;
- необхідності дослідження відповідності торговельної марки за свідоцтвом України умовам надання правової охорони саме на дату подання заявки про її реєстрацію;
- при визначенні схожості фірмового (комерційного) найменування зі спірною торговельною маркою необхідно порівнювати встановлене судом фірмове (комерційне) найменування, яке фактично використовується стосовно певних послуг, із зображенням спірної торговельної марки (так, як зареєстровано) і з переліком послуг, для яких її зареєстровано [9].

По-третє, у ЦК України не встановлено вимог щодо періодичності використання комерційного найменування для збереження за його власником прав інтелектуальної власності. Так, наприклад, якщо власник торговельної марки не використовує її протягом трьох років без поважних причин, будь-яка особа має право звернутися до суду із заявою про дострокове припинення дії свідоцтва повністю або частково. На відміну від національного законодавства в Цивільному кодексі Російської Федерації (ст. 1540) [10] встановлено правило, відповідно до якого виключне право на комерційне позначення припиняється, якщо правовласник не використовує його безперервно протягом року.

Слід також відзначити, що поряд з першим використанням Цивільний кодекс України закріплює ще одну підставу набуття прав на комерційне найменування. Відповідно до ч. 2 ст. 490 Цивільного кодексу України майнові права інтелектуальної власності на комерційне найменування передаються іншій особі лише разом з цілісним майновим комплексом особи, якій ці права належать, або його відповідною частиною.

Враховуючи обмежене розпорядження правами на комерційне найменування, постає питання щодо можливості використання комерційного найменування на підставі договору комерційної концесії. Серед майнових прав, якими наділяється власник комерційного найменування не передбачено права надавати дозвіл третім особам на використання зазначеного об’єкта інтелектуальної власності. Однак перелік цих прав не є вичерпним, про що свідчить передбачена Кодексом можливість виникнення й інших майнових прав інтелектуальної власності, встановлених законом. Поки що спеціального закону, який би регулював відносини у сфері охорони й використання комерційних найменувань немає.

Відповідно до ст. 1116 Цивільного кодексу України

предметом договору комерційної концесії є право на використання об'єктів права інтелектуальної власності (торговельних марок, промислових зразків, винаходів, творів, комерційних таємниць тощо), комерційного досвіду й ділової репутації. Комерційне найменування не передбачено серед об'єктів інтелектуальної власності, права на які становлять предмет договору комерційної концесії.

Враховуючи зазначене, можна дійти висновку про можливість використання комерційних найменувань за договором комерційної концесії.

Отже, умови виникнення прав інтелектуальної власності на комерційне найменування відповідають нормам міжнародного законодавства в зазначеній сфері. Водночас окремі положення чинного законодавства потребують уточнення та конкретизації. Зокрема, потребує визначення перший момент використання комерційного найменування, під яким слід вважати розкриття комерційного найменування невизначеному колу осіб. Враховуючи, що комерційне найменування може бути тотожним торговельній марці, слід закріпити неможливість надання правової охорони комерційним позначенням, які є тотожними або схожими до ступеня змішання з відомими торговельними марками. Слід визначити способи використання комерційного найменування. Крім того, з метою уникнення спірних ситуацій між декількома користувачами тотожних комерційних найменувань, вважається доцільним визначити на законодавчому рівні правові наслідки невикористання комерційного найменування протягом певного строку.

Література

1. Іщук С.І. Право інтелектуальної власності на комерційне (фірмове) найменування / Автореф. дис... кан. юрид. наук: 12.00.03. - К., 2009. - 20 с.

2. Кривошеїна І.В. Фірмове найменування: регулюван-

ня та правова охорона за законодавством України / Автореф. дис... кан. юрид. наук: 12.00.03. - К., 2007. - 15 с.

3. Цивільний кодекс України // Офіційний вісник України. - 2003. - № 11.- Ст. 461.

4. Паризька конвенція про охорону промислової власності. - [Електронний ресурс]: <http://zakon2.rada.gov.ua>.

5. Комерційні найменування: основні правові аспекти. Наук.-практ.вид. / За заг. ред. Ю.С. Шемшученка. - К.: ТОВ "Видавництво "Юридична думка", 2006. - 216 с.

6. Мацкевич О. Правова охорона комерційних (фірмових) найменувань за законодавством України та Російської Федерації // Теорія і практика інтелектуальної власності. - 2009. - № 4. - С. 31-36.

7. Постанова Вищого господарського суду України від 17 липня 2007 р. № 21/518. - [Електронний ресурс]: http://vgsu.arbitr.gov.ua/docs/28_1638729.html.

8. Про охорону прав на знаки для товарів і послуг: Закон України від 15.12.1993 № 3689-XII // Відомості Верховної Ради України. - 1994. - № 7. - ст. 36.

9. Про практику застосування господарськими судами законодавства про захист прав на об'єкти промислової власності: Оглядовий лист Вищого господарського суду України від 15.07.2010 № 01-08/415. - [Електронний ресурс]: <http://vgsu.arbitr.gov.ua/news/832/>.

10. Гражданский кодекс Российской Федерации. - [Електронний ресурс]: <http://www.consultant.ru/popular/gkrf4/>.

Басай О.В.,

докторант кафедри права інтелектуальної власності та корпоративного права Національного університету "Одеська юридична академія"

Надійшла до редакції 13.11.2012

УДК 347.9.03

ОБ'ЄКТ І ПРЕДМЕТ АПЕЛЯЦІЙНОГО ОСКАРЖЕННЯ РІШЕННЯ В ЦИВІЛЬНІЙ СПРАВІ

Батрин О. В.

Відповідно до ст. 129 Конституції України однією з основних засад судочинства є забезпечення апеляційного та касаційного оскарження рішення суду, крім випадків, встановлених законом. З точки зору реалізації права на апеляційне оскарження науково-практичний інтерес викликає питання щодо об'єкта та предмета апеляційного оскарження судового рішення.

У працях науковців неодноразово досліджувалося питання щодо об'єкта апеляційного оскарження (наприклад, К.В. Гусаров, В.В. Комаров, І.С. Кривцун, О.Ю. Костюченко, Н.Ю. Сакара, Є.А. Чернушенко), менше уваги приділялося аналізу предмету апеляційного оскарження судового рішення (О.С. Александров, Д.О. Захаров, М.М. Ковтун, Л.М. Лобойко, Є.Г. Мартинчик, О.П. Рижаків) і малодослідженим є питання щодо розмежування таких понять, як "предмет апеляційного оскарження" і "предмет судового розгляду в порядку апеляційного провадження" (М.І. Сірий, В.К. Случевський, В.І. Теремецький). Тому метою цієї статті є дослідження змісту всіх наведених правових категорій.

Наявність об'єкта, з приводу якого подається апеляційна скарга, є однією з основних передумов допустимості апеляційного оскарження. До об'єктів апеляційного оскарження належать рішення суду першої інстанції, на яке особа має право подати апеляційну скаргу з метою захисту

своїх інтересів (ч. 1 ст. 292 Цивільного процесуального кодексу (далі - ЦПК) України), ухвали суду першої інстанції, що оскаржується окремо від рішення суду, і додаткове рішення, на яке може бути подана скарга (ч. 5 ст. 220, ч. 2 ст. 292, ст. 293 ЦПК України) [1]. Варто зазначити, що апеляційна скарга на судові рішення може бути подана й тоді, коли особа задоволена рішенням суду, але заперечує проти його мотивувальної частини (наприклад, особа не згідна з висновками суду щодо встановлення певних фактів). Переважно сторони не зацікавлені оскаржувати рішення, котрі ухвалені на їх користь, утім доцільно відмітити, що факти, встановлені в судовому рішенні мають преюдиційне значення під час вирішення інших спорів за участю тих самих осіб. Разом з цим, згідно з ч. 3 ст. 61 ЦПК України обставини, встановлені судовим рішенням у цивільній, господарській або адміністративній справі, що набрало законної сили, не доказуються при розгляді інших справ, у яких беруть участь ті самі особи або особа, щодо якої встановлено ці обставини [1]. Отже, особам у певних випадках може бути вигідним ухвалення навіть негативного рішення, якщо в ньому будуть встановлені деякі необхідні лише їм обставини, що в подальшому можуть бути використані як обов'язкові в інших справах.

Слід відмітити, що до початку 2010 року особи могли оскаржувати лише ті ухвали суду, які зазначені в ч. 1

© О.В. Батрин, 2012